

Olsztyn, 05.10.2018

Szanowny Pan  
Marek Brzezin  
Marszałek Województwa W-M

## Petycja

Na podstawie ustawy o petycjach z 11 lipca 2014 (Dz. U. 2014., poz. 1195) zwracamy się z wnioskiem o podpisanie przez województwo warmińsko-mazurskie Europejskiej Karty Równości Kobiet i Mężczyzn w Życiu Lokalnym (CEMR).

## Uzasadnienie

Europejska Karta Równości Kobiet i Mężczyzn w Życiu Lokalnym to dokument opracowany przez Radę Gmin i Regionów Europy. Udział w pracach nad dokumentem brał Związek Miast Polskich. Sygnatariusz Karty deklaruje, że podejmować będzie działania na rzecz niwelowania nierównego traktowania ze względu na płeć. Kartę podpisało prawie 1700 samorządów w 35 krajach Europy. W Polsce Kartę podpisały do tej pory Nysa i Aleksandrów Kujawski.

Demokratyczne społeczeństwo powinno doceniać umiejętności, wiedzę, doświadczenia i kreatywność obywateli i obywaterek. Siłą społeczeństwa jest jego różnorodność, której władza nie może nie dostrzegać. W tym celu należy zapewnić pełne włączenie, reprezentację i zaangażowanie kobiet i mężczyzn z różnych środowisk, grup społecznych i wiekowych we wszystkich sferach politycznych i decyzyjnych, także na szczeblu samorządowym.

Karta zobowiązuje sygnatariusza do podjęcia m.in. działań w następujących kwestiach:

- zwiększenie reprezentacji kobiet w życiu publicznym (np. powołanie Rady Kobiet, a na poziomie symbolicznym częstszy wybór kobiet na patronów ulic)
- prowadzenie na swoim terenie analizy prowadzonych polityk z uwzględnieniem perspektywy płci
- uwzględnienie różnych potrzeb kobiet i mężczyzn, ze szczególnym uwzględnieniem osób z niepełnosprawnościami, dotyczących planowania przestrzennego na terenie miasta
- zwalczanie przemocy seksualnej i pomoc dla osób jej doświadczających (np. wprowadzenie miejskiego programu edukacji seksualnej i antydyskryminacyjnej w szkołach)
- uznanie wpływu opieki nad dziećmi, osobami niesamodzielnymi czy starszymi na równe szanse obu płci oraz ulepszenie na naszym terenie systemów opieki przystosowanych do potrzeb mieszkańców

Zgodnie z preambułą dokumentu, podpisanie Europejskiej Karty Równości Kobiet i Mężczyzn w Życiu Lokalnym „będzie formalnym wyrazem zaangażowania władz lokalnych w propagowanie zasady równości kobiet i mężczyzn, a także deklaracją wdrażania ich na własnym terenie”. Sygnatariusz zobowiązuje się do opracowania, przyjęcia i wdrożenia Równościowego Planu Działania.

Stoimy na stanowisku, że władze województwa warmińsko-mazurskiego powinny podpisać Europejską Kartę Równości Kobiet i Mężczyzn w Życiu Lokalnym i tym samym dołączyć do grona samorządów, które poważnie podchodzą do niwelowania nierówności społecznych w życiu lokalnym.

Sekretariat Marszałka Województwa  
Urząd Marszałkowski Województwa  
Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie  
Wolynę dnia 05.10.2018  
Liczba zał. ....  
Wdpis .....





# **Europejska Karta Równości Kobiet i Mężczyzn w Życiu Lokalnym**

Karta zobowiązuje Europejskie samorządy lokalne i regionalne do użycia ich kompetencji i wpływów w celu osiągnięcia większej równości w swojej społeczności.

Opracowane i zalecane przez Radę Gmin i Regionów Europy

Zaprezentowana podczas Zgromadzenia Ogólnego Rady Gmin i Regionów Europy  
w Innsbrucku w maju 2006

opracowane przez Radę Gmin i Regionów Europy (CEMR) w ramach 5 Wspólnotowego Programu  
Działania na rzecz Równości Kobiet i Mężczyzn

## Wprowadzenie

Europejska Karta Równości Kobiet i Mężczyzn adresowana jest do samorządów lokalnych i regionalnych w Europie, i rekomendowana do podpisania. Podpisanie Karty będzie formalnym wyrazem zaangażowania władz lokalnych w propagowanie zasady równości kobiet i mężczyzn, a także deklaracją wdrażania na własnym terenie wynikających z niej zobowiązań.

Aby wprowadzać te zobowiązania, każdy sygnatariusz zobowiązuje się do opracowania Równościowego Planu Działania, który określa priorytety, działania i środki na to przeznaczone.

Ponadto każdy sygnatariusz podejmuje się zaangażować wszystkie instytucje i organizacje na swoim terenie, aby w praktyce promować prawdziwą równość.

Karta została opracowana w ramach projektu prowadzonego przez Radę Gmin i Regionów Europy w latach 2005-2006 razem z wieloma partnerami, wymienionymi poniżej. Projekt był współfinansowany przez Komisję Europejską w ramach 5 Wspólnotowego Programu Działania na Rzecz Równości Kobiet i Mężczyzn.

Równość kobiet i mężczyzn jest podstawowym prawem wszystkich i istotną wartością każdej demokracji. W celu jej osiągnięcia musi być ona nie tylko prawnie uznana, ale także stosowana we wszystkich aspektach życia: politycznym, gospodarczym, społecznym i kulturowym.

Mimo licznych formalnych dowodów uznania równości i postępu jaki został zrobiony w tym zakresie, równość kobiet i mężczyzn w życiu codziennym wciąż nie istnieje. Kobiety i mężczyźni nie mają w praktyce takich samych praw. Nierówności społeczne, polityczne, gospodarcze i kulturowe wciąż istnieją np. nierówność płac i mniejsza liczebnie reprezentacja polityczna.

Te nierówności są wynikiem społecznych konstrukcji bazujących na licznych stereotypach obecnych w rodzinie, edukacji, kulturze, mediach, miejscu pracy, społeczeństwie. Jest wiele dziedzin, w których możliwe są działania, poprzez przyjęcie nowego podejścia i wprowadzenie strukturalnych zmian.

Ze względu na to, że władze lokalne i regionalne są najbliżej obywateli, mogą najlepiej zwalczać istniejące nierówności i likwidować je, a przez to promować prawdziwie egalitarne społeczeństwo. Poprzez swoje kompetencje i współpracę z licznymi miejscowymi podmiotami i różnymi szczeblami władzy mogą one podjąć konkretne działania na rzecz osiągnięcia równości kobiet i mężczyzn.

Ponadto zasada subsydiarności ma szczególną wagę dla praktycznego stosowania prawa do równości kobiet i mężczyzn. Zasada ta odnosi się do wszystkich szczebli rządzenia – europejskiego, krajowego, regionalnego i lokalnego. Europejskie samorzady lokalne i regionalne mają różny zakres kompetencji, wszystkie z nich mogą i muszą odgrywać pozytywną rolę w promowaniu równości w praktyczny sposób, który wpłynie na codzienne życie społeczności.

Z zasadą subsydiarności blisko związane są zasady działania samorządu lokalnego i regionalnego. Karta Samorządu Terytorialnego Rady Europy z 1985 r. podpisana i ratyfikowana przez większość europejskich państw, podkreśla „prawo i zdolność władz lokalnych, w ramach granic prawa, do regulowania i zarządzania istotną częścią spraw publicznych w ramach ich własnych kompetencji i w interesie lokalnej społeczności”. Stosowanie i promowanie prawa do równości musi być ideą samorządu lokalnego.

Demokracja lokalna i regionalna musi umożliwiać dokonywanie najważniejszych wyborów dotyczących najważniejszych aspektów życia codziennego, takich jak mieszkalnictwo, bezpieczeństwo, transport publiczny, miejsce pracy, czy zdrowie.

Ponadto pełne zaangażowanie kobiet w tworzenie i wdrażanie polityki lokalnej i regionalnej umożliwia wzięcie pod uwagę ich życiowego doświadczenia, know-how i kreatywności.

Jeśli chcemy osiągnąć społeczeństwo oparte na równości, istotne jest żeby władze lokalne i regionalne wzięły pod uwagę zachowanie równowagi płci w swojej polityce, organizacjach i działaniach. A w świecie „dzisiaj i jutro” prawdziwa równość kobiet i mężczyzn stanowi klucz do sukcesu gospodarczego i społecznego – nie tylko na szczeblu europejskim czy krajowym, ale także w naszych regionach, miastach i społecznościach lokalnych.

\*\*\*\*\*

Rada Gmin i Regionów Europy i jej Komisja Kobiet Pochodzących z Wyboru z Władz Lokalnych i Regionalnych, od wielu lat aktywnie promuje równość kobiet i mężczyzn na szczeblu lokalnym i regionalnym. W 2005 r. wprowadzono konkretne narzędzie dla władz lokalnych i regionalnych: „Miasto równości” (publikacja – przypis tłumaczenia). Poprzez prezentacje najlepszych praktyk w wybranych europejskich miastach i gminach, „Miasto równości” dostarcza metodologii do wdrażania polityki równości kobiet i mężczyzn na szczeblu lokalnym i regionalnym. Europejska Karta Równości Kobiet i Mężczyzn w Życiu Lokalnym jest jego kontynuacją.

Rola samorządów lokalnych i regionalnych w promowaniu równości płci została podkreślona w Światowej Deklaracji IULA (Międzynarodowy Związek Władz Lokalnych) „Kobiety w samorządzie lokalnym”, która została przyjęta w 1998 r. Nowa światowa organizacja Zjednoczone Miasta i Samorządy Lokalne (UCLG) uznaje promowanie równości kobiet i mężczyzn za jeden ze swoich zasadniczych celów.

## Preambuła

Rada Gmin i Regionów Europy reprezentująca europejskie samorzady lokalne i regionalne, we współpracy z następującymi partnerami:

Związkiem Gmin Republiki Bułgarii (NAMRB)  
Związkiem Gmin Cypryjskich (UCM)  
Związkiem Miast i Gmin Republiki Czeskiej (SMO CR)  
Związkiem Fińskich Władz Lokalnych i Regionalnych (AFLRA)  
Francuską Sekcją CEMR (AFCCRE)  
Niemiecką Sekcją CEMR (RGRE)  
Związkiem Gmin Greckich (KEDKE)  
Węgierskim Związkiem Władz Lokalnych (TÖOSZ)  
Włoską Sekcją CEMR (AICCRE)  
Toskańską Federacją AICCRE  
Związkiem Miast i Gmin Luksemburga (SYVICOL)  
Związkiem Miast Polskich  
Hiszpańską Federacją Gmin i Prowincji (FEMP)  
Baskijskim Związkiem Gmin (EUDEL)  
Miasto Wiedeń  
Miastem Saint Jean de la Ruelle (Francja)  
Miastem Frankfurt nad Menem (Niemcy)  
Miastem Cartagena (Hiszpania)  
Miastem Valencia (Hiszpania)  
Agencją Czasu i Mobilności Belfort-Montbeliard (Francja)  
Stałą Komisją Euro-Śródziemnomorską ds. Współpracy Władz Lokalnych i Regionalnych (COPPEM)

**przypominając**, że Społeczność Europejska i Unia Europejska oparte są na prawach podstawowych i wolności, obejmujących promowanie równości kobiet i mężczyzn oraz że europejskie prawodawstwo stanowi podstawę dla postępu w tym obszarze w Europie;

przypominając, że międzynarodowe ramy prawne dotyczące praw człowieka Organizacji Narodów Zjednoczonych, a w szczególności Ogólna Deklaracja Praw Człowieka i Konwencja o Eliminacji Wszelkich Form Dyskryminacji Przeciw Kobietom, przyjęte w 1979;

**podkreślając** istotny wkład Rady Europy w promowanie równości kobiet i mężczyzn i samorządów lokalnych;

**biorąc pod uwagę**, że równość kobiet i mężczyzn oznacza wolę działania w trzech uzupełniających się aspektach - eliminacji bezpośrednich i wykorzenianiu niebezpośrednich nierówności oraz stworzeniu politycznych, prawnych i społecznych warunków wspierających aktywny rozwój egalitarnej demokracji;

**ubolewając** nad trwającą niezgodnością pomiędzy uznaniem z mocy prawa zasady równości a jego prawdziwym i rzeczywistym stosowaniem;

**biorąc pod uwagę** fakt, że europejskie samorzady lokalne i regionalne odgrywają i muszą odgrywać znaczącą rolę dla swoich obywateli i mieszkańców w dziedzinie stosowania prawa równości, w szczególności kobiet i mężczyzn, we wszystkich dziedzinach które są w ich kompetencjach;

**biorąc pod uwagę**, że dla demokracji konieczna jest równowaga w udziale i reprezentacji kobiet i mężczyzn w procesach decyzyjnych i na kierowniczych stanowiskach;

**czerpiąc inspirację** dla naszej akcji przede wszystkim z Konwencji o Eliminowaniu Wszelkich Form Dyskryminacji Kobiet Organizacji Narodów Zjednoczonych z 1979 r., z Deklaracji Pekinńskiej i Platformy Działań Organizacji Narodów Zjednoczonych z 1995 r., Rezolucji 23 Specjalnej Sesji Zgromadzenia Ogólnego w 2000 r. (Pekin +5), Europejskiej Karty Praw Podstawowych, Zaleceniu Rady z grudnia 1996 O Zrównoważonym Udziale Kobiet i Mężczyzn w Procesie Decyzyjnym, Światowej Deklaracji Międzynarodowego Związku Władz Lokalnych z 1998 r. O Kobietach w Samorządach Lokalnych;

**chcąc upamiętnić** 25 rocznicę wejścia w życie Konwencji o Eliminacji Wszelkich Form Dyskryminacji Przeciwko Kobietom Organizacji Narodów Zjednoczonych we wrześniu 1981;

**opracowaliśmy Europejską Kartę równości kobiet i mężczyzn w życiu lokalnym, i zapraszamy samorzady lokalne i regionalne Europy do podpisania jej i wdrażania.**

## CZĘŚĆ I

### ZASADY

Sygnatariusze Karty Równości Kobiet i Mężczyzn w Życiu Lokalnym uznają co następuje jako fundamentalne zasady swoich działań:

**1. Równość kobiet i mężczyzn stanowi fundamentalne prawo**

Zasada ta musi być stosowana przez samorządy lokalne i regionalne we wszystkich obszarach ich kompetencji, obejmuje ich zobowiązanie do eliminacji wszystkich form dyskryminacji bezpośredniej jak i pośredniej.

**2. Zagwarantowanie, że równość kobiet i mężczyzn, różnorodne formy dyskryminacji i nierównego traktowania są brane pod uwagę.**

Różnorodne formy dyskryminacji oparte na płci, rasie, kolorze skóry, pochodzeniu etnicznym i społecznym, cechach genetycznych, języku, religii czy wierze, przekonaniach politycznych lub innych, przynależności do mniejszości narodowej, urodzeniu, niepełnosprawności, wieku, orientacji seksualnej czy statusie społeczno-ekonomicznym muszą być brane pod uwagę przy rozpatrywaniu równości pomiędzy kobietami i mężczyznami.

**3. Zrównoważony udział kobiet i mężczyzn w procesie decyzyjnym jest warunkiem demokratycznego społeczeństwa.**

Prawo do równości kobiet i mężczyzn wymaga od władz lokalnych i regionalnych podjęcia wszelkich dostępnych środków i odpowiednich strategii w celu promowania zrównoważonej reprezentacji kobiet i mężczyzn we wszystkich sferach procesów decyzyjnych.

**4. Eliminacja stereotypów opartych na płci jest podstawą osiągnięcia równości kobiet i mężczyzn.**

Władze lokalne i regionalne muszą promować eliminację stereotypów i przeszkód, które przyczyniają się do nierównego statusu kobiet i które mają wpływ na nierówny podział ról pomiędzy kobietami i mężczyznami w życiu politycznym, gospodarczym, społecznym i kulturalnym.

**5. Włączając kwestie płci do wszystkich działań samorządów lokalnych i regionalnych konieczne jest promowanie równości kobiet i mężczyzn.**

Perspektywa równości płci musi być uwzględniana przy tworzeniu polityki, metod i instrumentów, które wpływają na codzienne życie społeczności lokalnej np. poprzez techniki głównego nurtu zarządzania (*gender mainstreaming*) oraz budżetowania pod kątem płci (*gender budgeting*). W tym celu doświadczenie kobiet w życiu lokalnym, warunki życia i pracy, muszą zostać rozpoznane i uwzględnione.

**6. Właściwie opracowane plany działania i programy są koniecznymi narzędziami do promowania równości kobiet i mężczyzn.**

Działania władz lokalnych i regionalnych muszą obejmować plany i programy uwzględniające równość płci oraz muszą być wyposażone w środki finansowe i osobowe potrzebne do ich wdrażania.

Zasady te tworzą podstawę Artykułów w części III znajdującej się poniżej.



## CZĘŚĆ II

### STOSOWANIE KARTY I JEJ ZOBOWIĄZAŃ

Sygnatariusz zobowiązuje się do podjęcia następujących kroków w celu wdrożenia postanowień Karty:

- (1) Każdy Sygnatariusz opracuje i przyjmie w określonym czasie (nie przekraczającym dwóch lat od podpisania), a następnie wdroży Równościowy Plan Działania.
- (2) Równościowy Plan Działania będzie wyznaczał cele i priorytety Sygnatariusza, działania jakie planuje podjąć i środki finansowe jakie na ten cel przeznaczy w celu wypełnienia zobowiązań wynikających z Karty. Plan będzie także określał proponowany czas i zakres jego wdrożenia. Jeśli Sygnatariusz ma już Równościowy Plan Działania, zweryfikuje go w celu zapewnienia, że uwzględni on wszystkie istotne elementy ujęte w Kartce.
- (3) Każdy Sygnatariusz przeprowadzi szerokie konsultacje przed przyjęciem Równościowego Planu Działania, a po jego przyjęciu będzie go propagował. Sygnatariusz będzie także regularnie informował opinię publiczną o postępach we wdrażaniu Planu.
- (4) Każdy Sygnatariusz uaktualni swój Równościowy Plan Działania stosownie do okoliczności i opracuje kolejny Plan na każdy kolejny okres.
- (5) Każdy Sygnatariusz zobowiązuje się z założenia do współpracy z odpowiednim systemem oceny, który umożliwi postęp we wdrażaniu Karty, a także do pomocy samorządom lokalnym i regionalnym w Europie do uczenia się od siebie nawzajem skutecznych środków upowszechniania równości kobiet i mężczyzn. Udostępni w tym celu Równościowy Plan Działania i inne odpowiednie materiały.
- (6) Każdy Sygnatariusz poinformuje Radę Gmin i Regionów Europy w formie pisemnej o tym, że podpisał Kartę wraz z podaniem daty i punktu kontaktowego do przyszłej współpracy w związku z Kartą.

## CZĘŚĆ III

### DEMOKRATYCZNA ODPOWIEDZIALNOŚĆ

#### Artykuł 1

- (1) Sygnatariusz uznaje, że prawo do równości kobiet i mężczyzn jest zasadniczą przesłanką demokracji, i że demokratyczne społeczeństwo nie może już dłużej ignorować umiejętności, wiedzy, doświadczenia i kreatywności kobiet. W tym celu trzeba zapewnić pełne włączenie, reprezentację i zaangażowanie kobiet z różnych środowisk i grup wiekowych do wszystkich sfer politycznych i decyzyjnych.
- (2) Sygnatariusz, jako demokratycznie wybrane ciało, odpowiedzialne za podejmowanie działań na rzecz zapewnienia dobrobytu mieszkańców i terenu, zobowiązuje się do wspierania i promowania praktycznego zastosowania tego prawa we wszystkich obszarach działalności – jako demokratycznie wybrany lider społeczności lokalnej, dostawca i zleceniodawca usług, organ planujący i zarządzający oraz jako pracodawca.

## ROLA POLITYCZNA

### Artykuł 2 – Reprezentacja polityczna

- (1) Sygnatariusz uznaje równe prawo kobiet i mężczyzn do głosowania, kandydowania oraz sprawowania stanowisk pochodzących z wyboru.
- (2) Sygnatariusz uznaje równe prawo kobiet i mężczyzn do udziału w tworzeniu i wdrażaniu polityki, sprawowania urzędu i wykonywania wszystkich funkcji publicznych na wszystkich szczeblach zarządzania.
- (3) Sygnatariusz uznaje zasadę zrównoważonej reprezentacji we wszystkich ciałach decyzyjnych i pochodzących z wyboru.
- (4) Sygnatariusz zobowiązuje się do podjęcia wszystkich koniecznych środków we wspieraniu powyższych praw i zasad, włączając kolejno:
  - Zachęcanie kobiet do ubiegania się o stanowiska publiczne, głosowania i korzystania z ich indywidualnych praw wyborczych.
  - Zachęcania partii politycznych i grup do przyjmowania i stosowania zasady zrównoważonej reprezentacji kobiet i mężczyzn.
  - W tym celu do zachęcania partii politycznych i grup do podjęcia wszelkich kroków prawnych, w tym jeśli będą to uważać za właściwe – przyjęcie zasady parytetu, w celu zwiększenia liczby kobiet kandydujących i wybranych w wyborach.
  - Uregulowanie własnych procedur i standardów postępowania, tak że potencjalni kandydaci i wybrani przedstawiciele nie są poszkodowani przez stereotypy zachowania i języka, czy prześladowanie.
  - Przyjęcie środków umożliwiających wybranym przedstawicielom łączenie ich życia prywatnego i publicznego, np. poprzez zapewnienie odpowiedniego rozkładu jazdy, metod pracy, dostępność odpowiedniej opieki, tak aby umożliwić wszystkim wybranym pełny udział.
- (5) Sygnatariusz zobowiązuje się do promowania i stosowania zasady zrównoważonej reprezentacji w swoich własnych ciałach decyzyjnych i doradczych oraz w swoich nominacjach do ciał zewnętrznych.

W przypadku, gdy władze nie mają w chwili obecnej zrównoważonej reprezentacji kobiet i mężczyzn, wprowadzą taką na zasadach nie mniej korzystnych niż obecna równowaga płci.
- (6) Zobowiązuje się zapewnić, że stanowisko publiczne lub polityczne, na które wybiera się lub nominuje daną osobę, z zasady i w praktyce nie jest ograniczone lub przewidziane dla jednej płci, w związku z panującym stereotypem.

### Artykuł 3 – Udział w życiu politycznym i działaniach obywatelskich

- (1) Sygnatariusz uznaje prawo obywateli do udziału w wykonywaniu praw publicznych jako fundamentalną zasadę demokracji oraz że kobiety i mężczyźni mają prawo do równego uczestniczenia w rządzeniu i życiu publicznym ich regionu, gminy i społeczności lokalnej.
- (2) W związku z różnymi formami udziału obywateli w życiu publicznym np. przez komitety doradcze, rady sąsiedzkie, e-uczestnictwo, Sygnatariusz zobowiązuje się zapewnić możliwość równego udziału kobiet i mężczyzn. W przypadku kiedy sposoby uczestnictwa nie prowadzą do takiej równości, tworzy on i testuje nowe metody.
- (3) Sygnatariusz zobowiązuje się promować w życiu politycznym i działaniach obywateli, aktywny udział kobiet i mężczyzn ze wszystkich grup społecznych, w szczególności tych grup mniejszościowych, które mogłyby być w innym wypadku wykluczone.

#### **Artykuł 4 – Publiczne zaangażowanie na rzecz równości**

- (1) Sygnatariusz jako demokratycznie wybrany lider i przedstawiciel swojej społeczności i terenu powinien publicznie angażować się i przyczyniać do realizacji zasady równości kobiet i mężczyzn w życiu lokalnym, poprzez:
  - Ogłoszenie faktu podpisania Karty przez Sygnatariusza, po dyskusji na jej temat i przyjęciu przez najwyższy organ
  - Działania zmierzające do realizacji zobowiązań wynikających z Karty, i regularne informowanie społeczności o postępie we wdrażaniu Równościowego Planu Działania
  - Zobowiązanie, że Sygnatariusz oraz jego wybrani członkowie będą stosować i utrzymywać dobre standardy w związku z zasadą równości kobiet i mężczyzn.
- (2) Sygnatariusz użyje swojego demokratycznego mandatu do zachęcania innych politycznych i publicznych instytucji i jednostek prywatnych oraz organizacji społecznych do podjęcia działań zapewniających w praktyce prawo do równości kobiet i mężczyzn.

#### **Artykuł 5 – Pracując z partnerami w celu promowania równości**

- (1) Sygnatariusz zobowiązuje się współpracować ze wszystkimi swoimi partnerami z sektora publicznego i prywatnego, jak również z organizacjami społecznymi, w celu promowania większej równości kobiet i mężczyzn we wszystkich aspektach życia na jego terenie. W tym celu będzie on w szczególności współpracował z partnerami społecznymi.
- (2) Sygnatariusz będzie konsultował ze swoimi partnerami i organizacjami, także z partnerami społecznymi, opracowanie i sprawdzanie Równościowego Planu Działania oraz innych kwestii związanych z równością.

#### **Artykuł 6 – Przecistawianie się stereotypom**

- (1) Sygnatariusz zobowiązuje się do zwalczania, tak dalece jak to możliwe, uprzedzeń, praktyk i użycia języka i obrazów, które oparte są na idei wyższości lub niższości jednej z płci, czy stereotypowych rolach kobiet i mężczyzn.
- (2) W tym celu Sygnatariusz zapewnia, że jego własna i wewnętrzna komunikacja będzie zgodna z tym zobowiązaniem, i że będą one promować pozytywny wizerunek płci i dobre przykłady.
- (3) Sygnatariusz pomoże także swoim pracownikom, poprzez szkolenie i inne środki, zidentyfikować i eliminować stereotypowe podejście i zachowanie, a także ustali standardy zachowania w tym względzie.
- (4) Dążąc do równości kobiet i mężczyzn Sygnatariusz przeprowadzi działania i kampanie podnoszące świadomość o krzywdzącym wpływie stereotypów płci.

#### **Artykuł 7 – Dobra administracja i konsultacja**

- (1) Sygnatariusz, uznaje prawo kobiet i mężczyzn do równego, bezstronnego, uczciwego i terminowego traktowania ich spraw, włączając:
  - Prawo do wyrażenia opinii przed wydaniem konkretnej decyzji, która mogłaby być niekorzystna
  - Obowiązek władzy do podania powodu swojej decyzji
  - Prawo do pełnej informacji w sprawach, które ich dotyczą.
- (2) Sygnatariusz uznaje, w ramach swoich kompetencji, wagę zasady równości w polityce i procesie decyzyjnym, jeśli możliwa jest formalna konsultacja ze wszystkimi uczestnikami tych procesów oraz znaczenie równego dla kobiet i mężczyzn dostępu do informacji oraz prawa do wypowiedzi.

- (3) Sygnatariusz w celu zapewnienia powyższych praw zobowiązuje się do podjęcia następujących kroków:
- Zapewnienia, by działania mające na celu dostarczenie informacji uwzględniały potrzeby kobiet i mężczyzn, łącznie z ich indywidualnym dostępem do informacji i technologii komunikacyjnych
  - Zapewnieniu równego udziału w konsultacjach osobom, których poglądy mają małą siłę przebicia oraz podjęcie wszelkich kroków w celu umożliwienia tym osobom pełnoprawnego udziału w tym procesie
  - Umożliwienia, gdy jest to konieczne, przeprowadzenia odrębnych konsultacji z kobietami.

## **ZAŁOŻENIA OGÓLNE RÓWNOŚCI**

### **Artykuł 8 – Ogólne zaangażowanie**

- (1) Sygnatariusz w ramach swoich wszystkich kompetencji uzna, będzie szanować i promować prawa i zasady równości kobiet i mężczyzn, i będzie zwalczać dyskryminację i niekorzystne zjawiska odnoszące się do płci.
- (2) Postanowienia Karty wiążą Sygnatariusza tylko wtedy gdy one same lub odpowiednie ich aspekty leżą w zakresie jego kompetencji prawnych.

### **Artykuł 9 – Ocena realizacji polityki równości płci**

- (1) Sygnatariusz zobowiązuje się do dokonania oceny realizacji polityki równości płci, we wszystkich obszarach wynikających z jego kompetencji, w myśl tego artykułu.
- (2) W tym celu, Sygnatariusz stworzy program oceny realizacji polityki równości płci, zgodnie z własnymi priorytetami, środkami i w przyjętych ramach czasowych, który będzie włączony do jego Równościowego Planu Działania.
- (3) Ocena powinna tam gdzie to możliwe, obejmować następujące kroki:
- Weryfikację obowiązującej polityki, procedur, praktyk i wzorów oraz sposobów wdrażania, by ocenić czy nie zawierają one nieuczciwej dyskryminacji, czy nie są oparte na stereotypach płci, oraz czy odpowiednio uwzględniają specyficzne potrzeby kobiet i mężczyzn
  - Sprawdzenie alokacji środków finansowych i innych
  - Określenie priorytetów i jeśli konieczne celów, by usunąć nieprawidłowości wynikające z tej weryfikacji i wprowadzić zauważalne ulepszenia w świadczeniu usług
  - Dokonywanie już we wczesnej fazie oceny wszystkich znaczących propozycji zmian lub dostosowania przepisów, procedur i sposobów alokacji środków, tak by określić ich potencjalny wpływ na sytuację kobiet i mężczyzn i ostateczne decyzje podejmować w świetle tej oceny
  - Branie pod uwagę potrzeb i zainteresowań tych, którzy doświadczają różnorodnych form dyskryminacji i nierównego traktowania.

### **Artykuł 10 – Różnorodne formy dyskryminacji i nierównego traktowania**

- (1) Sygnatariusz, uznaje, że dyskryminacja ze względu na płeć, rasę, pochodzenie etniczne czy społeczne, cechy genetyczne, język, religię lub wiarę, przekonania polityczne i inne, przynależność do mniejszości narodowych, stanu posiadania, urodzenia, niesprawności, wieku, orientacji seksualnej jest zakazana.
- (2) Sygnatariusz uznaje, że mimo tego zakazu, wiele kobiet i mężczyzn dotkniętych jest przez różne formy dyskryminacji lub nierównego traktowania, włączając nierówność społeczno-ekonomiczną, i że mają one bezpośredni wpływ na ich zdolność do korzystania z innych praw do których odnosi się Karta.

- (3) Sygnatariusz zobowiązuje się w ramach swoich kompetencji do podjęcia wszystkich koniecznych działań, zwalczających efekty różnych form dyskryminacji lub nierównego traktowania włączając:
- Zapewnienie, że kwestie wszelkich form dyskryminacji i nierównego traktowania znajdują odzwierciedlenie w Równościowym Planie Działania i ocenach realizacji polityki równości płci
  - Zapewnienie, że kwestie wynikające z wszelkich form dyskryminacji i nierównego traktowania są brane pod uwagę przy podejmowaniu działań wynikających z innych artykułów tej Karty
  - Tworzenie kampanii informacyjnych w celu zwalczania stereotypów i promowania równego traktowania tych kobiet i mężczyzn, którzy mogą być dotknięci różnorodnymi formami dyskryminacji i nierównego traktowania
  - Wprowadzenie określonych środków uwzględniających szczególne potrzeby kobiet i mężczyzn emigrantów.

## **Rola pracodawcy**

### **Artykuł 11**

- (1) Sygnatariusz jako pracodawca uznaje prawo do równości kobiet i mężczyzn we wszystkich aspektach zatrudnienia, łącznie z organizacją i warunkami pracy.
- (2) Sygnatariusz uznaje prawo do łączenia życia zawodowego, społecznego i rodzinnego oraz prawa do godności i bezpieczeństwa w miejscu pracy.
- (3) Sygnatariusz zobowiązuje się do podjęcia wszystkich uzasadnionych środków, włączając działania wspierające w ramach swoich kompetencji prawnych, we wspieraniu powyższych praw.
- (4) Środki, o których mowa w punkcie 3 obejmują następująco:
- (a) sprawdzenie polityki i procedur odnoszących się do zatrudnienia w organizacji, opracowanie i stosowanie w kwestiach związanych z zatrudnieniem Równościowego Planu Działania, w celu zniesienia nierówności w określonym czasie i obejmuje m.in.
- Równą płacę, w tym równą płacę za pracę tej samej jakości
  - Działania na rzecz kontroli płac, wynagrodzeń, systemu płac i emerytur
  - Środki zapewniające awans zawodowy i możliwości rozwoju kariery
  - Środki zapewniające zrównoważony udział kobiet i mężczyzn na wszystkich szczeblach, w szczególności odnoszące się do nieproporcjonalności na wyższym szczeblu zarządzania.
  - Środki zwalczające segregację opartą na płci, i zachęcanie pracowników do wykonywania zawodów przypisanych tradycyjnie drugiej płci
  - Środki zapewniające uczciwą rekrutację
  - Środki zapewniające odpowiednie zdrowe i bezpieczne warunki pracy
  - Procedury zapewniające konsultację z pracownikami i ich związkami zawodowymi, zapewniające zrównoważony udział kobiet i mężczyzn w organach konsultacyjnych i negocjacyjnych
- (b) Sprzeciwienie się prześladowaniom na tle płci w miejscu pracy poprzez jasne określenie, że takie zachowanie jest nie do zaakceptowania, wspieranie ofiar, wprowadzanie i stosowanie transparentnej polityki by walczyć z przestępcami oraz podnoszenie świadomości w tej kwestii;
- (c) Taki dobór kadr na wszystkich poziomach organizacji, który odzwierciedla społeczną, gospodarczą i kulturową różnorodność lokalnej społeczności;
- (d) Wspieranie godzenia życia zawodowego, społecznego i rodzinnego poprzez:
- wprowadzenie polityki, która umożliwi tam gdzie to stosowne, dostosowanie czasu pracy i organizacji pracy do potrzeb pracowników, tak aby mogli oni opiekować się dziećmi i innymi osobami
  - Zachęcanie mężczyzn do skorzystania z ich prawa do opieki nad dziećmi i innymi osobami.

## Zamówienia publiczne i umowy

### Artykuł 12

- (1) Sygnatariusz zobowiązuje się, że w wykonywaniu swoich zadań i obowiązków wynikających z zamówień publicznych, włączając umowy na dostawę produktów, wykonanie usług i prac, będzie wspierać równość między kobietami i mężczyznami.
- (2) Sygnatariusz uznaje, że ta odpowiedzialność jest szczególnej wagi gdy zleca innym jednostkom prawnym wykonanie ważnych usług publicznych, za które prawnie sam jest odpowiedzialny. W takich przypadkach sygnatariusz zapewni, że jednostka prawna wygrywająca umowę (bez względu jaka jest jej forma własności) ma taki sam obowiązek zapewnić czy promować równość między kobietami i mężczyznami, jakie miałby sygnatariusz jeśli dostarczałby usługi bezpośrednio.
- (3) Sygnatariusz zobowiązuje się, jeśli uważa za stosowne, wprowadzić następujące kroki:
  - (a) dla każdej znaczącej umowy proponuje włączenie i uwzględnienie odpowiednich uregulowań dotyczących płci i możliwości pełnoprawnego promowania równości;
  - (b) zapewnia, że specyfikacja umowy uwzględnia cele równości płci;
  - (c) zapewnienie, że inne wymagania i warunki dla konkretnej umowy uwzględniają i odzwierciedlają te cele;
  - (d) użycie prawa Unii Europejskiej - legislacji dotyczącej zamówień publicznych do wyznaczenia warunków wykonania zgodnie ze społecznym znaczeniem;
  - (e) uświadomić pracowników i doradców odpowiedzialnych za zamówienia publiczne, także poprzez odpowiednie szkolenia, o obowiązywaniu równości płci także w ich obszarze kompetencji
  - (f) Zapewnienie, że warunki umowy głównej obejmują wymóg, że podwykonawca respektuje równość płci.

## ROLA DOSTAWCY USŁUG

### Artykuł 13 – Edukacja i kształcenie ustawiczne

- (1) Sygnatariusz uznaje prawo każdego do edukacji i prawo dostępu do wszystkich szkoleń zawodowych i uzupełniających. Sygnatariusz uznaje znaczącą rolę edukacji na wszystkich etapach życia, w zapewnieniu prawdziwej równości szans, w dostarczaniu istotnych umiejętności w życiu i pracy i tworzenia nowych możliwości rozwoju zawodowego.
- (2) Sygnatariusz podejmuje się, w ramach swoich kompetencji, zabezpieczyć lub promować równy dostęp do edukacji i szkolenia zawodowego i uzupełniającego dla kobiet i mężczyzn, dziewcząt i chłopców.
- (3) Sygnatariusz uznaje potrzebę likwidowania stereotypów ról kobiet i mężczyzn we wszystkich formach edukacji. W tym celu zobowiązuje się do następujących środków:
  - Sprawdzania materiałów edukacyjnych szkół i innych programów edukacyjnych oraz metod nauczania, w celu zapewnienia, że zwalczają one stereotypowe postawy i praktyki
  - Podjęcie specjalnych działań zachęcających do podejmowania nie tradycyjnych wyborów kariery (nie tradycyjnych zawodów przypisanych konkretnej płci)
  - Włączenie, w ramach kursów edukacji obywatelskiej i edukacji dla obywatelstwa elementów, które podkreślają wagę równego udziału kobiet i mężczyzn w procesie demokratycznym.
- (4) Sygnatariusz uznaje, że sposób w jaki prowadzone są szkoły i inne placówki edukacyjne pokazuje ważne dla dzieci i młodzieży modele. Dlatego zobowiązuje się promować równy udział kobiet i mężczyzn na wszystkich szczeblach zarządzania i kierowania szkołami.

### **Artykuł 14 – Zdrowie**

- (1) Sygnatariusz uznaje prawo każdego do cieszenia się w pełni zdrowiem fizycznym i psychicznym, i uważa że dostęp do dobrej jakości opieki zdrowotnej, zabiegów medycznych i profilaktyki zdrowotnej kobiet i mężczyzn jest gwarancją przestrzegania tego prawa.
- (2) Sygnatariusz uznaje, że przy zapewnianiu równych szans dla kobiet i mężczyzn do dobrego zdrowia, usług medycznych i zdrowotnych, muszą być uwzględnione ich różne potrzeby. Uznaje, że potrzeby te wynikają nie tylko z biologicznych różnic, ale także z różnic w warunkach życia i pracy, ze stereotypowych postaw i założeń.
- (3) Sygnatariusz zobowiązuje się do podjęcia wszelkich koniecznych działań w ramach swoich uprawnień w celu promowania i zabezpieczenia najwyższego poziomu dobrego zdrowia swoich obywateli. W tym celu Sygnatariusz podejmuje lub promuje następujące środki:
  - Planowanie, finansowanie i wykonywanie usług zdrowotnych i medycznych oparte na równości płci
  - Zapewnienie, że działania promujące zdrowie, łącznie z tymi zachęcającymi do zdrowej diety i ćwiczeń fizycznych, obejmują różne potrzeby i postawy kobiet i mężczyzn
  - Zapewnienie, że pracownicy służby zdrowia, łącznie z tymi zajmującymi się promocją zdrowia, uznają sposoby w jakich płeć wpływa na opiekę medyczną i zdrowotną, i uwzględniają w tej opiece różne doświadczenia kobiet i mężczyzn
  - Zapewnienie, że kobiety i mężczyźni mają właściwy dostęp do informacji o zdrowiu.

### **Artykuł 15 – Pomoc i świadczenia socjalne**

- (1) Sygnatariusz uznaje, że każdy ma prawo do niezbędnych świadczeń socjalnych i do korzystania z pomocy socjalnej w razie potrzeby.
- (2) Sygnatariusz uznaje, że kobiety i mężczyźni mają różne potrzeby, które mogą wynikać z różnic w warunkach społecznych i gospodarczych i innych czynników. Dlatego, aby zapewnić, że kobiety i mężczyźni mają równy dostęp do opieki i świadczeń socjalnych Sygnatariusz podejmie wszystkie możliwe środki:
  - Planowanie, finansowanie i wykonywanie pomocy socjalnej i świadczeń oparte na równości płci
  - Zapewnienie, że ci którzy odpowiedzialni są za zapewnienie pomocy socjalnej i świadczeń socjalnych uznają sposoby w jakich płeć wpływa na te świadczenia, i uwzględnia różne doświadczenia kobiet i mężczyzn w obszarze tej opieki.

### **Artykuł 16 – Opieka nad dzieckiem**

- (1) Sygnatariusz uznaje, że dobra jakość opieki nad dzieckiem i jej dostępność dla wszystkich rodziców i opiekunów bez względu na ich sytuację finansową, odgrywają istotną rolę w promowaniu prawdziwej równości między kobietami i mężczyznami i umożliwia im pogodzenie pracy, życia publicznego i rodzinnego. Sygnatariusz uznaje, że taka opieka nad dzieckiem wpływa znacząco na życie gospodarcze i społeczne lokalnej społeczności oraz społeczeństwo jako całość.
- (2) Sygnatariusz zobowiązuje się do zapewnienia i promocji takiej opieki nad dzieckiem, bezpośrednio lub też przez innych wykonawców czy sektor prywatny i traktowania go jako jednego ze swoich priorytetów. Będzie także zachęcał do zapewnienia takiej opieki nad dzieckiem innych, w tym poprzez zagwarantowanie lub wspieranie opieki nad dzieckiem przez lokalnych pracodawców.

- (3) Sygnatariusz uznaje, że opieka nad dzieckiem jest obowiązkiem zarówno kobiet jak i mężczyzn, i będzie przeciwstawiał się stereotypowi, że opieka nad dzieckiem jest głównie zadaniem kobiety.

### **Artykuł 17 – Opieka nad innymi osobami**

- (1) Sygnatariusz uznaje, że kobiety i mężczyźni mają prawo opiekować się też innymi niż dzieci osobami, i że to zadanie może wpływać na ich zdolność do pełnego zaangażowania w życie gospodarczym i społecznym.
- (2) Sygnatariusz uznaje, że takie zadania opiekuńcze spadają nieproporcjonalnie na kobiety i dlatego są barierą dla równości kobiet i mężczyzn.
- (3) Sygnatariusz zobowiązuje się do przeciwstawiania się tej nierówności poprzez:
- Uczynienie jednym ze swoich priorytetów świadczenia i promowania dostępnej, wysokiej jakości opieki nad innymi osobami bezpośrednio lub przez podwykonawców
  - Wspieranie i promowanie osób doświadczających izolacji społecznej wynikającej z ich obowiązków opiekuńczych
  - Kampanie informacyjne przeciw stereotypowi, który pokazuje, że opieka nad innymi osobami jest głównie zadaniem kobiety.

### **Artykuł 18 – wykluczenie społeczne**

- (1) Sygnatariusz uznaje, że każdy ma prawo do ochrony przed ubóstwem i wykluczeniem społecznym, i że kobiety są częściej dotknięte wykluczeniem społecznym ponieważ mają mniejszy dostęp do środków materialnych, towarów i usług niż mężczyźni.
- (2) Dlatego Sygnatariusz w zakresie usług i działań, współpracując z partnerami społecznymi podejmie środki w ramach całościowego skoordynowanego podejścia:
- Promowanie skutecznego dostępu wszystkich tych, którzy żyją w wykluczeniu lub są zagrożeni wykluczeniem społecznym czy ubóstwem w obszarze pracy, mieszkalnictwa, edukacji, kultury, technologii informacyjnych i komunikacyjnych, do pomocy socjalnej i medycznej
  - Rozpoznanie szczególnych potrzeb i sytuacji kobiet doświadczających wykluczenia społecznego
  - Wzięcie pod uwagę specyficznych potrzeb emigrantów – kobiet i mężczyzn oraz promowanie ich integracji.

### **Artykuł 19 – Mieszkalnictwo**

- (1) Sygnatariusz uznaje prawo do mieszkania, i potwierdza, że dostęp do mieszkalnictwa dobrej jakości jest jedną z najbardziej podstawowych potrzeb ludzkich, istotną dla dobrego samopoczucia poszczególnych osób jak i ich rodzin.
- (2) Sygnatariusz uznaje dalej, że kobiety i mężczyźni mają często specyficzne i odmienne potrzeby w związku z mieszkalnictwem, które muszą być w całości brane pod uwagę, łącznie z faktem, że:
- (a) Kobiety mają średnio mniejsze dochody i środki niż mężczyźni i dlatego wymagają mieszkań, na które mogą sobie pozwolić;
  - (b) Kobiety są głowami gospodarstw domowych w większości rodzin niepełnych, z wynikającymi z tego potrzebami dostępu do mieszkalnictwa socjalnego;
  - (c) Słabi i mało zaradni mężczyźni stanowią większość wśród bezdomnych.
- (3) Sygnatariusz zobowiązuje się dlatego do:



- (a) zapewnienia i promowania dostępu do mieszkań o odpowiedniej wielkości i standardzie, w odpowiednim otoczeniu i dostępem do istotnych usług;
  - (b) podjęcia kroków zapobiegających bezdomności a w szczególności zapewnienia pomocy bezdomnym, opartej na kryterium potrzeby i braku dyskryminacji;
  - (c) kształtowania, w ramach swoich kompetencji, takich cen mieszkań aby były one dostępne dla osób o niższych dochodach.
- (4) Sygnatariusz zapewnia, że promuje równe prawo kobiet i mężczyzn do bycia dzierżawcą, właścicielem lub inną formą właściciela nieruchomości, domu. W tym celu Sygnatariusz używa swoich kompetencji i wpływów tak, aby zapewnić kobietom i mężczyznom równy dostęp do hipoteki czy innej formy pomocy finansowej i kredytu na cele mieszkaniowe.

### **Artykuł 20 – Kultura, sport i czas wolny**

- (1) Sygnatariusz uznaje prawo każdego do udziału w życiu kulturalnym.
- (2) Sygnatariusz ponadto uznaje, że sport odgrywa ważną rolę i wpływa na życie społeczności i gwarantuje prawo do zdrowia określone w Artykule 14. Uznaje także, że kobiety i mężczyźni mają prawo do równego dostępu do aktywności kulturalnej, rekreacyjnej i sportowej oraz odpowiednich obiektów i placówek.
- (3) Sygnatariusz uznaje, że kobiety i mężczyźni mogą mieć różne doświadczenia i zainteresowania kulturą, sportem i sposobami spędzania czasu wolnego, że może to wynikać z różnych działań i postaw motywowanych stereotypami płci, i dlatego Sygnatariusz zobowiązuje się do przeprowadzenia i wspierania następujących środków:
- Zapewnienie, tak dalece jak to jest możliwe, kobietom i mężczyznom, chłopcom i dziewczynkom równego dostępu do uprawiania sportu, spędzania czasu wolnego oraz korzystania z obiektów i placówek sportowych oraz kulturalnych
  - Zachęcanie kobiet i mężczyzn, chłopców i dziewcząt do równego udziału w zajęciach sportowych i kulturalnych, także tych które są pierwotnie przypisane określonej płci – „damskie” lub „męskie”
  - Zachęcanie artystów, stowarzyszeń kulturalnych i sportowych do promowania działalności kulturalnej i sportowej, które sprzeciwiają się stereotypom kobiet i mężczyzn
  - Zachęcanie bibliotek publicznych do posiadania w zbiorach książek i materiałów o tematyce równości płci oraz podejmowanie działań promocyjnych na ten temat.

### **Artykuł 21 – Bezpieczeństwo i ochrona**

- (1) Sygnatariusz uznaje prawo każdej kobiety i każdego mężczyzny do ochrony ich osoby, do wolności poruszania się, i przyznaje że prawa te nie mogą być swobodnie lub równo wykonywane, jeśli kobiety lub mężczyźni są w niebezpieczeństwie lub zagrożeniu, czy to prywatnie czy publicznie, lub jeśli czują się w niebezpieczeństwie lub zagrożeniu.
- (2) Sygnatariusz uznaje, że kobiety i mężczyźni po części w związku z różnymi obowiązkami lub stylem życia zmagają się często z różnymi problemami bezpieczeństwa i zagrożenia, którymi należy się zająć.
- (3) Dlatego Sygnatariusz zobowiązuje się:
- (a) Sprawdzić statystyki, z uwzględnieniem płci, odnośnie ilości i typu wypadków (także poważnych zbrodni), które wpływają na bezpieczeństwo lub poczucie zagrożenia kobiet i mężczyzn, i jeśli to konieczne zbada poziom i charakter obaw przed przestępstwem lub innymi źródłami zagrożenia;
  - (b) Opracować i stosować strategię, politykę i działania, w tym konkretne ulepszenia stanu obecnego na swoim terenie (np. transport, parkingi, oświetlenie ulic), współpracę z policją

lub innymi służbami w celu zagwarantowania bezpieczeństwa kobiet i mężczyzn oraz obniżenia poczucia braku bezpieczeństwa i ochrony.

### **Artykuł 22 – Przemoc związana z płcią**

- (1) Sygnatariusz uznaje, że przemoc związana z płcią, która nieproporcjonalnie dotyczy kobiet, jest pogwałceniem podstawowych praw człowieka, łamaniem godności, fizycznej i psychicznej istot ludzkich.
- (2) Sygnatariusz uznaje, że przemoc oparta na płci, jest wynikiem przekonania sprawcy, że jedna z płci ma przewagę nad drugą w kontekście nierównych relacji siły.
- (3) Dlatego Sygnatariusz zobowiązuje się do opracowania i wzmocnienia polityki i działań przeciw przemocy opartej na płci przez:
  - Zagwarantowanie pomocy i wsparcia ofiarom
  - Publiczne informowanie w języku najbardziej przystępnym dla danej społeczności, o formach pomocy dostępnych na danym obszarze
  - Zapewnienie, by odpowiednie służby zostały przeszkolone w rozpoznawaniu i we wspieraniu ofiar
  - Zapewnienie, że istnieje skuteczna koordynacja pomiędzy odpowiednimi służbami takimi jak policja, jednostki odpowiedzialne za mieszkalnictwo i opiekę zdrowotną
  - Podnoszenie świadomości poprzez kampanie i programy edukacyjne skierowane do potencjalnych ofiar i sprawców.

### **Artykuł 23 – handel ludźmi**

- (1) Sygnatariusz uznaje, że przestępstwo jakim jest handel ludźmi, które nieproporcjonalnie dotyczy kobiet i dziewcząt, jest pogwałceniem podstawowych praw ludzkich i łamaniem godności fizycznej i psychicznej istot ludzkich.
- (2) Sygnatariusz podejmuje się stworzyć i wzmocnić politykę oraz zobowiązuje się do działań zapobiegających handlowi ludźmi poprzez:
  - Kampanie informacyjne i podnoszenie świadomości
  - Programy szkoleniowe dla odpowiednich służb w celu identyfikacji i wspierania ofiar
  - Środki zniechęcające do zapotrzebowania na tego typu usługi
  - Odpowiednie środki pomagające ofiarom - w tym dostęp do świadczeń medycznych, odpowiedniego i bezpiecznego mieszkania, tłumaczeń.

## **PLANOWANIE I ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ**

### **Artykuł 24 – Zrównoważony rozwój**

- (1) Sygnatariusz uznaje, że zasady zrównoważonego rozwoju muszą być całkowicie przestrzegane w strategiach planowania i rozwoju dla przyszłości jego obszaru, muszą one uwzględniać aspekty gospodarcze, społeczne, środowiskowe i kulturalne, a w szczególności obejmować potrzebę promowania i osiągania równości między kobietami i mężczyznami.
- (2) Dlatego Sygnatariusz zobowiązuje się do uwzględniania zasady równości między kobietami i mężczyznami, we wszystkich swoich strategiach planistycznych lub rozwojowych na rzecz zrównoważonego rozwoju swojego obszaru.

### **Artykuł 25 – Planowanie miejskie i lokalne**

- (1) Sygnatariusz uznaje wagę polityki i planów rozwoju przestrzennego, transportowego i gospodarczego oraz użytkowania terenu, w tworzeniu warunków umożliwiających zagwarantowanie prawa do równości kobiet i mężczyzn.
- (2) Sygnatariusz zobowiązuje się, że przy opracowaniu, przyjęciu i wdrożeniu takiej polityki i planów uwzględnione są:
  - potrzeba promowania skutecznej równości we wszystkich aspektach życia lokalnego
  - specyficzne potrzeby kobiet i mężczyzn w związku z np. zatrudnieniem, dostępem do usług i życia kulturalnego, edukacji i obowiązków rodzinnych, które oparte są na danych miejscowych lub innych, łącznie z własną oceną sytuacji płci dokonaną przez Sygnatariusza
  - wysokiej jakości rozwiązania uwzględniające specyficzne potrzeby kobiet i mężczyzn.

### **Artykuł 26 – Mobilność i transport**

- (1) Sygnatariusz uznaje, że mobilność i dostęp do środków transportu są dla kobiet i mężczyzn istotnym warunkiem gwarantującym wiele ich praw, zadań i obowiązków, łącznie z dostępem do pracy, edukacji, kultury i ważnych usług. Uznaje także, że zrównoważenie i sukces gminy lub regionu zależy w znacznym stopniu od rozwoju wysokiej jakości infrastruktury transportowej i publicznych usług transportowych.
- (2) Sygnatariusz uznaje, że kobiety i mężczyźni mają często w praktyce inne potrzeby, jak również przyzwyczajenia i zakres korzystania z transportu w oparciu o takie czynniki jak dochody, obowiązki związane z opieką czy godziny pracy, i że kobiety stanowią większy odsetek korzystających z transportu publicznego niż mężczyźni.
- (3) Sygnatariusz dlatego zobowiązuje się do:
  - (a) wzięcia pod uwagę różnych potrzeb w aspekcie mobilności, przyzwyczajzeń i intensywności korzystania z transportu przez kobiety i mężczyzn z obszarów miejskich i wiejskich gmin;
  - (b) zapewnienia, że usługi transportowe dostarczane są mieszkańcom danego terenu z uwzględnieniem specyficznych i wspólnych potrzeb kobiet i mężczyzn, przy zachowaniu zasady równości kobiet i mężczyzn w życiu lokalnym.
- (4) Sygnatariusz zobowiązuje się do wspierania ulepszenia usług transportowych na swoim obszarze, tak aby uwzględniać specyficzne i wspólne potrzeby kobiet i mężczyzn do regularnego, niedrogiego, bezpiecznego i dostępnego transportu i przyczyni się do jego zrównoważonego rozwoju.

### **Artykuł 27 – Rozwój gospodarczy**

- (1) Sygnatariusz uznaje, że osiągnięcie stabilnego i zrównoważonego rozwoju gospodarczego jest istotnym elementem sukcesu gminy lub regionu, że jego działania i usługi w tej dziedzinie mogą znacząco przyczynić się do podniesienia równości między kobietami i mężczyznami.
- (2) Sygnatariusz uznaje potrzebę podniesienia wskaźnika i jakości zatrudnienia kobiet, oraz zagrożenie związane z ubóstwem spowodowanym długotrwałym bezrobociem i nie wynagradzaną pracą.
- (3) Sygnatariusz w ramach swoich działań i usług w dziedzinie rozwoju gospodarczego, zobowiązuje się uwzględnić potrzeby i zainteresowania kobiet i mężczyzn oraz możliwości podwyższenia równości między nimi, i podjęcia w tym celu odpowiednich działań. Takie działania mogą obejmować:
  - Pomoc kobietom-przedsiębiorcom
  - Zapewnienie wsparcia finansowego lub innego przedsiębiorstwom promującym równość płci

- Zachęcenie kobiet do nauki i zdobywania kwalifikacji przypisanych przez tradycję mężczyznom i vice versa
- Zachęcanie pracodawców do rekrutowania kobiet według ich umiejętności, kwalifikacji i stanowisk tradycyjnie postrzeganych jako męskie i vice versa.

### **Artykuł 28 – Środowisko**

- (1) Sygnatariusz uznaje swoją odpowiedzialność za wysoki poziom ochrony i poprawianie stanu środowiska na swoim obszarze, a także za lokalną politykę w odniesieniu do odpadów, hałasu, jakości powietrza, bioróżnorodności i wpływu na zmianę klimatu. Uznaje on równe prawo kobiet i mężczyzn do korzystania z usług i polityki związanej ze środowiskiem.
- (2) Sygnatariusz uznaje, że w wielu przypadkach styl życia kobiet i mężczyzn różni się, i że kobiety i mężczyźni mogą różnić się w wykorzystaniu lokalnych usług, publicznej czy otwartej przestrzeni, czy zmagają się z różnymi problemami środowiskowymi.
- (3) Sygnatariusz zobowiązuje się do ulepszania swojej polityki środowiskowej i usług, pełnego i równego uwzględniania w niej specyficznych potrzeb i stylu życia kobiet i mężczyzn, i zasady solidarności między pokoleniami.

### **ROLA MODERATORA**

#### **Artykuł 29 - samorząd terytorialny jako moderator**

- (1) Sygnatariusz wykonując swoje zadania i obowiązki jako moderator poszczególnych działań na swoim terenie, uznaje ważną rolę jaką regulacja i ochrona konsumenta odgrywa w zapewnianiu bezpieczeństwa i dobrobytu społeczności lokalnej, oraz że działania te mogą w różny sposób wpływać na sytuację kobiet i mężczyzn.
- (2) Sygnatariusz zobowiązuje się do uwzględniania w swoich zadaniach specyficznych potrzeb, zainteresowań i uwarunkowań życia kobiet i mężczyzn.

### **TWINNING I WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA**

#### **Artykuł 30**

- (1) Sygnatariusz uznaje rolę twinningu oraz współpracy na szczeblu europejskim oraz międzynarodowym w życiu samorządów lokalnych i regionalnych, w zbliżaniu do siebie obywateli i promowaniu uczenia się od siebie i porozumienia ponad granicami państwowymi.
- (2) Sygnatariusz zobowiązuje się w swoich działaniach w dziedzinie twinningu i współpracy na szczeblu europejskim i międzynarodowym:
  - Włączać równo kobiety i mężczyzn z różnych środowisk do tych działań
  - Korzystać z twinningu, współpracy na arenie europejskiej i międzynarodowej jako platformy wymiany wzajemnych doświadczeń, nauki w sprawach odnoszących się do równości kobiet i mężczyzn
  - Uwzględniać równościowy podział płci w podejmowanych przez siebie zdecentralizowanych działaniach